

Висновки

Результатом дослідження є новітні дані (отримані експериментальним шляхом, котрі характеризують реальний кепстр мовного сигналу без втрат характеризуючих складових мовного сигналу) щодо порядкових статистик $\hat{x}_\alpha(f_k)$ кепстру мовного сигналу. Кепстр у цьому випадку представлено статистичними неусередненими даними – графіками залежностей розподілу квантилів кепстру мовного сигналу. Методика є стійкою до помилок у каналах зв'язку, реєстрації та відтворення складних сигналів завдяки тому, що шумові складові залежностей розміщені по краях варіаційного ряду, ці квантилі не використовуються для дослідження кепстру [3].

Комплексне використання перерахованих відмічених особливостей та пов'язаних з ними позитивних ефектів дозволяють забезпечити підвищення ефективності систем кепстрального аналізу мовних (та інших складних) сигналів.

Література: 1. Голд Б., Рейдер Ч. *Цифровая обработка сигналов. Пер. с англ., под ред. А. М. Трахтмана. М., «Сов. радио», 1973, 368с.* 2. Дейдвуд Дж. *Порядковые статистики: Пер. с англ. – М.: Мир, 1989.-540с.,ил.* 3. Патент України на винахід № 88208. *Спосіб кепстральної ідентифікації сигналів / В. Л. Селетков., М. В. Кузнецов. Опубліковано бюл. «Промислова власність» № 13 від 10.07.2009 р.*

УДК 651.928

ОХОРОНА АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ, ЇЇ ОБ'ЄКТ ТА СУБ'ЄКТИ

Роман Луценко

Національний технічний університет України «КПІ»

Анотація: Розглядаються питання, пов'язані з особливостями правового регулювання адвокатської таємниці в кримінальному судочинстві України. Визначені об'єкт та суб'єкт адвокатської таємниці, часові межі її збереження.

Summary: Some aspects of defence attorney secrets legal regulations in criminal procedure of Ukraine are discussed. An object and a subject of a defence attorney secret, as well as the secrecy time limits are defined.

Ключові слова: Адвокатська таємниця, конфіденційність, інформація, професійна таємниця, конфіденційна інформація.

І Вступ

Україна ратифікувала Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року і Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року у 1973 і 1997 роках відповідно. І взяла на себе зобов'язання забезпечити кожну людину, права якої порушено, ефективними засобами правового захисту (ст. 3 Пакту і ст. 13 Конвенції) [1, 2].

В свою чергу стаття 55 Конституції України закріпила право кожної особи на правовий захист, а ст. 59 – право на правову допомогу, визначаючи, що ці дії покладаються саме на адвокатуру [3]. В межах Кримінально-процесуального кодексу України (далі КПКУ), а саме в ст. 21, зазначено, що підозрюваному, обвинуваченому і підсудному забезпечується право на захист [4].

Звернення особи за юридичною допомогою в рамках кримінального судочинства до адвоката передбачає встановлення довіри й відкритості між ними, належного і якісного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків. Правова основа довіри між адвокатом і його клієнтом – це закріплення інституту адвокатської таємниці, дотримання якого вимагають як міжнародні стандарти, так і законодавство України.

Конституційною основою професійних таємниць в Україні є ст. 32 Конституції України, яка містить заборону втручатись в особисте і сімейне життя, а також передбачає, що збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди не допускається, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

На сучасному етапі розвитку поняття адвокатської таємниці в кримінальному процесі можна охарактеризувати в юридичному та в етичному аспектах. З точки зору права це питання врегульовано нормами законодавства про адвокатуру і кримінально-процесуальним законом. Зрозуміло, що етичні норми носять більш загальний характер, а тому вимагають додаткового регулювання корпоративними правилами, зокрема правилами професійної етики.

Правове регулювання адвокатської таємниці передбачено ст. 9 Закону України (далі ЗУ) «Про адвокатуру», в якому закріплено обов'язок адвоката зберігати таємницю. А дослідження змісту тексту присяги адвоката України, визначеної ст. 15, дає можливість підкреслити один з його ключових обов'язків – суворо зберігати адвокатську таємницю [5]. Аналогічне положення міститься й у Правилах адвокатської етики (ст. 9). Правила визначають принцип конфіденційності як необхідну і найважливішу передумову довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне надання правової допомоги [6].

Міжнародні стандарти, які регламентують питання адвокатської таємниці, також чітко стоять на позиції забезпечення принципу конфіденційності відносин між адвокатом і клієнтом. Зокрема, у п. 2.3 Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейської співдружності (1988 р.) закріплено конфіденційність як фундаментальне право й обов'язок адвоката [7]. У Рекомендації Комітету міністрів державам – членам Ради Європи про свободу здійснення професії адвоката (2000 р.) закріплено положення, згідно з яким адвокати повинні поважати професійні таємниці й будь-яке розголошення таких таємниць без згоди клієнта має переслідуватись відповідними санкціями.

Отже, адвокатська таємниця є точкою відліку, якою повинні керуватися адвокати під час надання юридичної допомоги в кримінальних справах. Збереження адвокатської таємниці - це фундаментальна основа діяльності адвоката.

Необхідно зазначити, що в системі права України адвокатська таємниця розглядається переважно як морально-етична проблема на рівні самоврядних структур адвокатури. Відсутність детального правового регулювання і достатніх науково-теоретичних досліджень з даної проблеми ведуть до неврегульованості правового статусу адвокатської таємниці, що і визначає актуальність теми наукового дослідження.

II Основна частина

Виходячи з положень ст. 9 ЗУ «Про адвокатуру» і ст. 48 КПКУ, найбільш загально правило конфіденційності можна сформулювати таким чином: адвокат повинен тримати в таємниці всю інформацію, що стосується обставин і фактів, повідомлених йому клієнтом чи які стали відомі адвокату в зв'язку з виконанням доручення, а також сам факт звертання до нього того чи іншого клієнта і не повинен розголошувати таку інформацію доти, поки він не буде на те виразно й однозначно уповноважений клієнтом, а також якщо це буде потрібно на підставі закону чи дозволене (передбачене) правилами професійної етики.

Щоб чітко і однозначно з'ясувати суть адвокатської таємниці в кримінальному судочинстві, необхідно визначити її об'єкт та суб'єкт.

Характеризуючи об'єкт потрібно усвідомлювати, що це у будь-якому випадку певна інформація, яка може мати різні форми вираження. Тому необхідно враховувати положення ЗУ «Про інформацію», який під інформацією розуміє документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. А інформація про особу – це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу [8]. Інформація про особу має особливе значення, оскільки, виконуючи свої обов'язки і реалізуючи права під час здійснення провадження у справі, адвокат оволодіває великою кількістю інформації про особу підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного. Важливість такої інформації відображається і в тому, що стаття 23 цього Закону передбачає заборону збирати відомості про особу без її попередньої згоди, крім випадків, передбачених законом [8]. Конституційний Суд України у своєму рішенні від 30. 10. 1997 у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 ЗУ "Про інформацію" та статті 12 ЗУ "Про прокуратуру" (справа К. Г. Устименка) зазначив, що частину четверту статті 23 Закону України "Про інформацію" треба розуміти так, що забороняється не лише збирання, а й зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її попередньої згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту, прав та свобод людини. До конфіденційної інформації, зокрема, належать свідчення про особу (освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, дата і місце народження, майновий стан та інші персональні дані).

У ЗУ «Про адвокатуру» регламентовано об'єкт адвокатської таємниці. До об'єкта стаття 9 відносить питання, з яких громадянин або юридична особа звертались до адвоката, суть консультацій, порад, роз'яснень та інших відомостей, одержаних адвокатом при здійсненні своїх професійних обов'язків [5]. Згідно з Правилами адвокатської етики конфіденційною є будь-яка інформація, яка отримується адвокатом

від клієнта, а також про клієнта (зокрема, щодо його особи) або інших осіб у процесі здійснення адвокатської діяльності [6]. Такі законодавчі та корпоративні визначення залишили простір для наукових дискусій, щодо окремих аспектів об'єкту (предмету) адвокатської таємниці.

Так, у юридичній літературі дискусійним є питання, чи входить до нього сам факт звернення особи за наданням юридичної допомоги.

В [9] стверджується, що факт звернення особи до адвоката, реєстрація чи запис її анкетних даних у книзі обліку угод на надання правової допомоги охоплюється адвокатською таємницею. Тому автор не згодний з положенням, що працівники податкової інспекції можуть у будь-який час, здійснюючи перевірку щодо податків, фактично порушувати адвокатську таємницю.

Проте, як зазначається в [10], можуть бути випадки, коли для підзахисного буде важливим зберігати у таємниці не сам факт звернення певної особи щодо його захисту, а дані, хто саме звертався до адвоката з цим питанням. Такої ж думки дотримуються і в [11]: «до предмета адвокатської таємниці має бути віднесений не тільки факт звернення до адвоката самого клієнта, а й особи, що звертається в інтересах останнього». Автор наголошує на тому, що «...таємниця звернення осіб з проханням про надання правової допомоги має зберігатися навіть тоді, коли доручення про надання такої допомоги не було прийнято адвокатом. Адвокат має зберігати у таємниці і відомості про мотиви відмови у прийнятті відповідного доручення (наприклад, через переконання адвоката про відсутність правових чи фактичних підстав для його виконання).

На думку автора [12] предметом адвокатської таємниці є факт звернення до адвоката, мотиви, що спонукали до звернення, відмова адвоката від доручення та її мотиви, умови договору про надання юридичної допомоги, документи, які передані адвокату клієнтом, суть консультацій, порад та роз'яснень, правові документи, що складені адвокатом, відомості, які отримані з матеріалів справи, процесуальні дії адвоката, що спрямовані на реалізацію прав клієнта, відомості про особисте життя клієнта та членів його родини, будь-які інші відомості, що можуть бути розголошені лише з дозволу клієнта. Автор розглядає адвокатську таємницю у двох аспектах, а саме як таємницю клієнта (факт та мотиви звернення, відомості про особисте життя тощо, що не можуть бути розголошені без дозволу клієнта) та таємницю адвоката (умови договору, суть консультацій, порад та роз'яснень, зміст правових документів, що складені адвокатом, відомості з матеріалів справи тощо). Таємниця клієнта є визначальною, оскільки, в широкому розумінні, і таємниця адвоката є таємницею клієнта.

Дискусійними є питання про те, чи включаються в предмет адвокатської таємниці лише відомості, несприятливі для клієнта, чи взагалі будь-які відомості. Деякі автори вважають, що предмет адвокатської таємниці становлять лише факти, які викривають особу у вчиненні злочину, або взагалі несприятливі для неї.

Існують протилежні погляди, відповідно до яких поняття адвокатської таємниці охоплює не лише інформацію, яка погіршує становище обвинуваченого, а й усі дані, які з тих чи інших міркувань він розраховував приховати від органів дізнання, слідства й суду [13]. Прихильником такої ж думки є автор [14], якому здається більш правильним, що законодавець, визначаючи поняття адвокатської таємниці, мав на меті будь-які відомості, незалежно від того, негативну чи позитивну роль вони могли відіграти насправді. Головне при цьому – виходити з того, чи мав намір і бажання підзахисний розголошувати такі відомості. В [15] цілком слушно зазначено, що предметом адвокатської таємниці охоплюються всі відомості, які стали відомі адвокату-захиснику від клієнта в процесі розслідування справи. Вже з моменту звернення особи до адвоката-захисника у останнього виникає обов'язок щодо дотримання конфіденційності. І основним є не характер інформації, не її позитивність чи негативність для клієнта, а намір і бажання клієнта розголосити цю інформацію.

Базуючись на вищеведеному можна цілком впевнено стверджувати, що з моменту, коли клієнт переступив поріг юридичної фірми або бюро, все, що там відбулося, є об'єктом адвокатської таємниці.

Щодо суб'єкта адвокатської таємниці, то принцип конфіденційності поширюється не лише на адвоката, оскільки ч. 3 ст. 9 ЗУ «Про адвокатуру» закріпила положення, відповідно до якого адвокату, помічнику адвоката, посадовим особам адвокатських об'єднань забороняється розголошувати відомості, що становлять предмет адвокатської таємниці, і використовувати їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб. Правила адвокатської етики ще більше розширили коло суб'єктів, закріпивши норму, відповідно до якої адвокат (адвокатське об'єднання) зобов'язаний забезпечити розуміння і дотримання принципу конфіденційності його помічниками та членами технічного персоналу.

Виходячи з зазначених положень, суб'єктами адвокатської таємниці виступають: 1) адвокати; 2) помічники адвокатів; 3) посадові особи адвокатських об'єднань; 4) технічні працівники адвокатських об'єднань.

Важливим є питання щодо часових меж збереження таємниці. Правила адвокатської етики визначають абсолютний характер адвокатської таємниці і передбачають, що дія принципу конфіденційності не обмежена у часі (ч. 2 ст. 9). Тому з моменту, коли клієнт переступив поріг юридичної консультації, адвокатської фірми, бюро, усе подальше складає предмет адвокатської таємниці.

Ще одна можлива, хоча і менш гостра колізія, з якою часто стикаються адвокати, стосується використання відомостей, отриманих безпосередньо від клієнта. Так, клієнт повідомляє своєму адвокату ті чи інші відомості, але просить їх не використовувати в суді з тих чи інших причин. І навіть якщо адвокат переконаний, що саме ці обставини можуть відіграти основну роль у формуванні позиції суду, він не має права їх використати, оскільки Правила адвокатської етики у ч. 3 ст. 9 закріплюють положення, згідно з яким конфіденційність певної інформації може бути відмінена тільки особою, зацікавленою у її дотриманні (або спадкоємцями такої фізичної особи чи правонаступниками юридичної особи), в письмовій або іншій зафіксованій формі. Адвокатська таємниця і полягає в тому, що адвокат не вправі без згоди клієнта скористатися отриманою інформацією. Він може шукати лише слабкі місця в обвинуваченні й просити суд про винесення виправдувального вироку.

Коли і в яких випадках адвокат вправі розкрити професійну таємницю? У деяких випадках такий дозвіл може надаватися. Наприклад, адвокат може розкривати інформацію партнерам, співробітникам юридичної консультації (фірми, бюро, кабінету) і, в міру необхідності, технічному персоналу, таким співробітникам, як: секретарі, референти та ін. (але необхідно роз'яснити їм, що правила і принципи конфіденційності поширюються на них так само, як і на адвоката).

Розкриття інформації представляється також можливим з конкретно вираженого дозволу клієнта. У цьому випадку адвокат вправі розкрити її, але зовсім не зобов'язаний. Навіть якщо клієнт попросить викликати в суд свого адвоката для дачі показань про зміст їхньої бесіди, про факт звертання до адвоката, то останній вправі звернути увагу суду на свій професійний імунітет і відмовитися від дачі показань, якщо думає, що це може зашкодити інтересам самого клієнта, його власним чи інтересам організації, в якій він працює.

Розголошення конфіденційної інформації адвокатом можливо також і в тому випадку, коли це необхідно в інтересах клієнта чи його правонаступників, але одержання відповідного дозволу від клієнта є об'єктивно неможливим у необхідний термін.

Науковці наполягають на тому, що адвокатська таємниця в обов'язковому порядку повинна бути розкрита тільки у двох випадках. Коли: 1) дії адвоката стали предметом розгляду відповідного адміністративного органу (дисциплінарної комісії, тощо); 2) предметом адвокатської таємниці виявилася інформація про злочин, що готується і коли розголошення таємниці - єдина можливість запобігти злочинові.

Останній випадок досить не простий. За наявності такої ситуації адвокат зобов'язаний оцінити міру суспільної небезпеки тієї інформації, власником якої він став, і діяти відповідно до цього. Тобто, необхідно оцінити ймовірність самого факту здійснення злочину. Таким чином, якщо адвокат переконався, що його бесіда з клієнтом відвернула його від злочинного наміру, він не повинен і не вправі повідомляти про це правоохоронним органам. Слід звернути увагу, що навіть у цій ситуації адвокати теж діють в інтересах клієнта, тому що перешкодивши йому вчинити злочин, вони, тим самим або звільняють його від кримінальної відповідальності, або зменшують її (покарання за підготовку, замах завжди легше, ніж за злочин, доведений до кінця).

Ситуація змінюється, якщо адвокату стало відомо про факт вчиненого злочину. Адвокат вже не вправі повідомляти будь-кому відомості ні про факт вчинення злочину, ні про того, хто його вчинив, словом, ні про що, що стало йому відомо в зв'язку з виконанням своїх професійних обов'язків.

Коли розголошення конфіденційної інформації потрібно відповідно до закону чи правомірної вимоги суду відповідної юрисдикції, адвокат завжди має піклуватися про те, щоб не надати більший обсяг інформації, ніж це необхідно.

Забороняється розголошувати відомості, що складають адвокатську таємницю, за будь-яких обставин, включаючи незаконні спроби органів дізнання, попереднього слідства і суду допитати адвоката про обставини, що складають адвокатську таємницю. Більше того, адвокат (адвокатське об'єднання) зобов'язаний забезпечити такі умови зберігання документів, переданих йому клієнтом, адвокатських дос'є та інших матеріалів, що знаходяться в його розпорядженні і містять конфіденційну інформацію, котрі виключають доступ до них сторонніх осіб.

Досить поширеними є факти розголошення таємниці серед колег адвоката. Багато недобросовісних представників професії не можуть утриматися, щоб не порадитися з іншими адвокатами про те, чи правильно обрана позиція захисту, які тактичні та правові засоби слід застосовувати і т. д. Існує думка про те, що адвокат може поділитися таємницею судового представництва зі своїми колегами - адвокатами.

Однак така позиція є неправильною, адже обвинувачений довірив свою таємницю конкретному захиснику, який зобов'язаний зберігати її [16].

Адвокат повинен забезпечити дотримання таємниці і в спілкуванні з рідними та близькими підзахисного. Звичайно, навряд чи такі люди бажають зла клієнту адвоката, але ж не слід виключати можливе розповсюдження від них конфіденційної інформації, яка може потрапити в розпорядження недоброзичливих осіб. Часто буває, що обвинувачений не зацікавлений навіть у тому, щоб його найближчі люди знали його особисті секрети [16].

Таким чином, неправомірним і караним для адвоката є фактично будь-яке розголошення відомостей, повідомлених йому довірительом, якщо той не давав на це своєї згоди. Дані попереднього слідства, які стали відомі адвокату у зв'язку з виконанням ним своїх професійних обов'язків, можуть бути розголошені тільки з дозволу слідчого або прокурора. Адвокати, винні у розголошенні відомостей попереднього слідства, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

Ще одним важливим питанням, що має неабияке значення у практичній діяльності, є проблематика свідочього імунітету. Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 69 КПК України допит, зокрема, адвокатів та інших фахівців у галузі права, котрі за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, а також лікарів з приводу фактів, що їм довірені або стали відомі при здійсненні професійної діяльності, можливий за умови, що вони звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю або конфіденційність інформації особою, яка довірила їм ці відомості. У Кодексі також передбачено заборону допиту як свідка захисника підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, представника потерпілого – про обставини, які стали їм відомі при наданні юридичної допомоги клієнтам.

Але Правила адвокатської етики закріплюють правило, відповідно до якого адвокат не відповідає за порушення принципу конфіденційності у випадках допиту його в установленому законом порядку як свідка стосовно обставин, які виходять за межі предмета адвокатської таємниці, визначеного чинним законодавством, хоча й охоплюється предметом конфіденційності інформації.

Ці норми надають додаткові гарантії того, що адвокат, котрий володіє інформацією, що є адвокатською таємницею, не буде офіційно допитаний і, таким чином, йому і його підзахисному надаються додаткові гарантії збереження таємниці. Обов'язок адвоката не розголошувати інформацію попереднього слідства допомагає зберігати таємницю слідства, що, в свою чергу, допомагає встановити істину в справі. Підсумовуючи викладене, вважаю адвокатську таємницю необхідним і важливим інструментом як для захисту підозрюваних, так і для встановлення істини в справі.

III Висновки

Базуючись на вищенаведеному, можна цілком впевнено стверджувати, що з моменту, коли клієнт переступив поріг юридичної фірми або бюро, все, що там відбулося, є об'єктом адвокатської таємниці. Дія принципу конфіденційності не обмежена у часі, але розкриття інформації стає можливим за умови конкретно вираженого дозволу клієнта. У цьому випадку адвокат вправі розкрити її, але зовсім не зобов'язаний.

Виходячи з викладеного, вважаю що на питання доцільності існування адвокатської таємниці в рамках кримінального процесу вже дала позитивну відповідь і теорія, і практика. Твердження про те, що вона повинна існувати і захищатись законом, не може піддаватись сумніву, а недотримання її адвокатами має належним чином каратись.

Першочергово слід ставити питання не про вдосконалення інституту адвокатської таємниці, а про налагодження належного її захисту та існування реальної, суттєвої, конкретної і невідвратною відповідальності за її порушення. Також, враховуючи етичний аспект збереження таємниці адвокатом, потрібно суворо підходити до процесу видачі свідоцтв про право на заняття адвокатською діяльністю. Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури при визначенні рівня професійних знань осіб, які мають намір займатися адвокатською діяльністю, та при вирішенні питань про видачу свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, повинні враховувати особисті якості таких осіб (етичні, психологічні, тощо).

Обов'язок адвоката зберігати професійну таємницю підкріплюється гарантіями його незалежності, інститутом адвокатської таємниці, багатьма іншими нормами національного й міжнародного законодавства.

Таким чином, законодавець забезпечив усі можливі гарантії для того, щоб захистити адвокатів від зовнішніх неправомірних зазіхань на їхню професійну таємницю. Це є досить важливо й необхідно, оскільки, як справедливо відзначав А. Ф. Коні: "Захисникові відкриваються схованки душі, йому намагаються роз'яснити свою невинність або пояснити своє падіння й свою приховану від інших ганьбу,

такими подробицями особистого життя й сімейного побуту, стосовно яких сліпа Феміда повинна бути й глухою" [17].

Література: 1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права // Міжнародні договори України. - К., 1992; 2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - №40. - с.263; 3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - с.141; 4. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960р. // ВВР. - 1961. - № 2. - с.15; 5. Про адвокатуру: Закон України від 19 грудня 1992р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 9. - с.62; 6. Правила адвокатської етики, затверджені Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури (Протокол від 1-2 вересня 1999 р. №6/VI) // Юридичний вісник України. - 1999. - № 46; 7. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 1 жовтня 1988 року // Юридичний вісник України, 2002, № 40; 8. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 48. - с. 650; 9. Заднепровский А. П. Обеспечение сохранения адвокатской тайны и действие презумпции невиновности. Гарантия или декларация? // Адвокат. - 2002. - № 2-3. - с. 46-49; 10. Гловацький І. Ю. Діяльність адвоката-захисника у кримінальному процесі. -К., 2003. - с. 313; 11. Гревцова Р. Ю. Проблеми застосування та вдосконалення законодавства України щодо відносин адвоката з клієнтами//Організація адвокатури і надання правової допомоги в демократичному суспільстві.- К., 2002. - с.71; 12. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика. Автореф. дис .канд. юрид. наук.-К., 2002.- с. 13; 13. Ватман Д. П. Адвокатская этика. - М., 1977. - с. 44; 14. Гловацький І. Ю. Діяльність адвоката-захисника у кримінальному процесі. -К., 2003. - с. 314; 15. Обрізан Н. Адвокатська таємниця у кримінальному процесі //Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 6. - с. 146; 16. Гармаев Ю. П. [Незаконная деятельность адвокатов в уголовном судопроизводстве](#): Иркутск: ИПКПР ГП РФ, 2005. - с. 265 17. Кони А. Ф. Нравственное начало в уголовном процессе. Собр. Соч. Т. 4. - М., 1967. - с. 54.